

Biblioteka
SVILA I SATEN

Urednica
Tea Jovanović

Naslov originala
Anne Golon
“ANGELIQUE
LE CHEMIN DE VERSAILLES”

Copyright © by Anne Golon
Copyright © 2015 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-415-4

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2015.

AN GOLON

Andelika

PUT U VERSAJ

DRUGA KNJIGA SERIJALA

S francuskog preveo
Vladimir D. Janković

**Čarobna
knjiga**

Prvi deo

DVOR ČUDÂ

1.

Andželika je kroz prozorsko okno gledala u lice fratra Bešea. Ne obraćajući pažnju na otopljeni sneg koji joj je s krova padao po ramenima, ostala je napolju, u mraku, priljubljena uz prozor krčme *Zelena rešetka*.

Fratar je sedeo pred bokalom od kalaja i pio, netremice gledajući preda se.

Andželika ga je vrlo razgovetno videla, iako je prozorsko staklo bilo debelo. U unutrašnjosti gostionice nije bilo mnogo dima. Fratru i sveštenici, i inače glavne mušterije u *Zlatnoj rešetki*, nisu bili skloni luli. Ovamo su dolazili da piju, a pre svega da odigraju dame i bace neku kocku.

Mlada žena koja je, uprkos hladnoći, stajala nepomično na ulici, tvrdoglavo vrebajući u zasedi, bila je sirotinjski obučena. Odeća joj je bila od grubog parheta; kosu joj je pokrivala lanena kapica.

A opet, kad bi se vrata krčme otvorila, i kad bi prag obasjao snop svetlosti, moglo se razabrati jedno fino lice, izrazito lepo, veoma bledo, ali iz čijih se crta jasno videlo da je reč o osobi plemićkoga roda.

Nije tako mnogo vremena prošlo otkako je ova žena slovila za jedan od najlepših ukrasa raskošnoga dvora mladog kralja Luja XIV. Tu je ona plesala u zlatom izvezenoj haljini, praćena vatrenim pogledima obožavalaca koje je plenila njena lepota.

Žena se zvala Andželika od Sansea od Montlua. Sedamnaest leta je imala kad su je roditelji udali za velikog tuluskog vlastelina grofa Žofreja od Pejra.

Koji su je strašni i nepredvidivi putevi sudbine doveli tu, u to bedno veče, pred prozor jedne krčme, odakle je budno motrila predmet svoje mržnje?

Nije skidala pogleda sa zlokobne fizionomije fratra Bešea, čiji je lik u njenom sećanju oživljavao golgotu koju je prošla prethodnih meseci, jezoviti košmar u kojem je postradala.

I opet joj je pred očima bio grof od Pejraaka, muž njen, taj čovek neobičan i zavodljiv uprkos tome što je bio hrom, zbog čega je poneo nadimak Veliki šepavac iz Langdoka.

A kako je taj čovek bio i veliki naučnik, veliki umetnik, veliki duh, u svemu veliki – budio je naklonost ljudi i ljubav u njima, tako da ga je njegova mlada nevesta, u prvo vreme neukrotiva, ubrzo strastveno zavolela.

Ali basnoslovno bogatstvo grofa od Pejraaka izazivalo je i zavist pojedinih ljudi.

Našao se na meti zavere koju je podržao i sâm kralj, bojeći se svog moćnog vazala. Optužen za čarobnjaštvo i zatvoren u Bastilju, grof je izveden pred nepravičan sud i osuđen na lomaču.

A Anđelika je na Trgu Grev gledala kako ovaj fratar raspaljuje oganj pod onim koga je volela!

I videla je kako se plamen lomače stapa sa zlaćanim sunčevim zracima u kristalno bistrom vazduhu zimskog jutra – još tako svežeg u njenom sećanju.

Ostala je potpuno sama, odbačena od svih, osuđena na propast; ona i njena dva sinčića.

Sada su joj pred očima bila lišca malih Florimona i Kantora. Trepavice joj zatreperiše. Na trenutak prestade da gleda kroz prozorsko okno, i glava joj umorno klonu.

Plače li Florimon sad, u ovom času? Možda je baš sad doziva? Siroti anđelak! Ostao je i bez oca i bez majke...

Decu je bila ostavila kod svoje sestre Hortenzije, uprkos dreci koju je ova nadala. Gospođa Falo, supruga javnog tužioca, užasavala se same pomisli da bi pod svojim krovom mogla da udomi potomke jednog vešca. Anđeliku je, sva prestravljena, oterala od kuće. Sva sreća te se tu našla Barba, sluškinja velikog srca. Ona se sažalila na nesrećne siročiće...

Anđelika je dugo, bez cilja, lutala ulicama Pariza, mračnim i zavejanim, zalazeći sve dublje u to leglo razbojnika i poprište svakojakih opasnosti i

zloдела. Samo providenje ju je dovelo pravo pred gostionicu *Zelena rešetka*, gde je malo pre toga, sav unezveren, seo fratar Beše, nameran da uz piće izbriše iz sećanja plamenove jedne lomače koju je sam potpalio.

Anđelika najednom ponovo živnu. Ne, nije ona još potučena u ovoj borbi, daleko od toga. Jer još nešto je htela da obavi. Fratar Beše mora umreti!

Ni zadrhtala nije Anđelika. Jedino je ona znala zbog čega fratar Beše mora da umre. Videla je u njemu simbol svega onoga što je Žofrej od Pejračka prezirao celoga svog života: ljudsku glupost, netrpeljivost i tu neuništivu srednjovekovnu sofistiku od koje je uzalud pokušavao da zaštiti novu nauku. A taj fratar zaista beše čovek ograničenog duha, izgubljen u tami drevne dijalektike, pa ipak je odneo pobjedu. Žofreja od Pejračka više nije bilo među živima.

Ali pre nego što će umreti, doviknuo je Konanu Beše na Trgu Notr-Dam:

– Srešćemo se ti i ja kroz mesec dana pred Božjim sudom!

Tih mesec dana sada je bilo na izmaku.

– Grešiš, devojčice, što dreždiš noćas ovde. Zar nemaš ni žute banke da uđeš unutra i ugriješ se malo?

Anđelika se okrenu, tražeći pogledom čoveka koji joj se obratio, ali ne ugleda nikoga. A onda joj iznenada mesec, koji je upravo prolazio između dva oblaka, pokaza dole, na zemlji, podno njenih nogu, dežmekastu priliku jednog kepeca. I on pogleda nju, podigavši dva prsta ukrštena na čudan način. Mlada žena se priseti kako joj je crnac Kuasi-Ba jednog dana pokazao taj znak, objasnivši joj pritom: „Ukrstiš ovako dva prsta, i moji prijatelji ti kažu: dobro je, jedna si od naših!“

I ona i nesvesno načini znak koji joj je bio pokazao Kuasi-Ba. Širok osmeh ozari patuljkovo lice.

– A i ti si od naših, odmah sam pomislio! Mada nikako ne mogu da se setim odakle te znam. Pripadaš li Rodogonu Egipćaninu, starom vojniku Bezubom Žanu, Plavom Mornaru, ili si možda Gavranova?

Ne odgovorivši ništa, Anđelika se ponovo, kroz staklo, zagleda u fratra Beše. U jednom skoku, kepec se nađe na prozorskoj dasci. Svetlo koje je dopiralo iz krčme obasja njegovo ružno lice i štrokavu čekinjavu kosu.

Šake su mu bile oble i punačke, a na malenim stopalima nosio je platnene cipelice kakve se inače viđaju kod dece.

– Koja li je to mušterija tamo koju nikako ne ispuštaš iz vida?

– Onaj tamo, što sedi u uglu.

– Misliš da će ti ta matora vreća kostiju, koji do podne mrzi sebe, a od podne čitav svet, dobro platiti za tvoj trud?

Anđelika duboko udahnu.

– Tog čoveka moram da ubijem – reče ona.

Kepec je, hitrim pokretom, obgrli oko struka.

– Ni nož nemaš. Kako ćeš to da izvedeš?

Sada mlada žena prvi put pažljivo pogleda tog čudnog svata koji je, kao pacov, izmilio iz zemlje, nalik jednoj od onih ogavnih noćnih životinja kojih je, kako odmiče noć, bivalo sve više na ulicama Pariza.

– Pođi sa mnom, markizo – reče najednom kepec pa skoči na zemlju. – Hajmo do Sent-Inosena. Tamo ćeš se već dogovoriti s drugarima kako da smakneš ovog popu.

Anđelika bez trunke oklevanja pođe za njim. Kepec je išao napred gegajući se.

– Ja se zovem Barkarola – nastavi on malo kasnije. – Zar mi nije lepo ime, isto tako lepo kao ja? Hu, hu!

I uz tu radosnu huku, on napravi zvezdu, a onda napravi grudvu od snega i blata pa njome pogodi prozor jedne kuće.

– A sad hvataj maglu, draga moja – nastavi on žurno – inače će nam ovi dobri građani kojima ne damo da na miru džonjaju sipati na glave svoje noćne posude.

Tek što je priveo rečenicu kraju kad se otvori jedan prozorski kapak, i trenutak kasnije Anđelika je morala da odskoči u stranu da bi izbegla najavljeno kupanje.

Patuljak je u međuvremenu nestao. Anđelika produži dalje. Teško se probijala kroz blato, odeća joj je bila vlažna, ali njoj nije bilo hladno.

Jedva čujni zvižduk privuče joj pažnju, i ona pogleda u pravcu kanalizacionog otvora. Iz rupe se pojavi kepec Barkarola.

– Oprostite što sam vas onako ostavio, markizo. Otišao sam po svoga druga Žanena Drvenguzog.

Iza njegovih leđa pojavi se druga sićušna prilika, izvukavši se iz istog otvora. Taj, međutim, nije bio patuljastog rasta, već bogalj, čovek-trup koji je održavao ravnotežu na ogromnom drvenom valjku. I čvornovitim šakama držao je drvene ručke pomoću kojih se kretao po kaldrmi.

Čudovište ispitivački pogleda Anđeliku. Licem, potpuno prekrivenim bubuljicama, to biće je podsećalo na životinju. Proređenu kosu bio je brižljivo sakupio na čeli koja se presijavala u polumraku. Jedini komad odeće koji je to stvorenje imalo na sebi bio je nekakav mundir od plave tkanine, s rupicama za dugmad i reverima ukrašenim zlatom, koji je neizostavno morao pripadati nekom oficiru. Kad se tome doda i besprekorna čipkica na prsima, beše to jedan zaista neobičan lik. Pošto je dugo posmatrao mladu ženu, on se nakašlja pa pljunu na nju. Anđelika ga pogleda u čudu, a onda se obrisa zahvativši šakom snega.

– Dobro je – reče sakati zadovoljno. – Shvatila je s kim razgovara.

– Razgovara? Hm! Mnogo lep način da se razgovara! – uzviknu Barkarola, pa prasnu u onaj njegov karakteristični huktavi smeh.

– Hu, hu! Ala sam duhovit!

– Daj mi šešir – reče Drvenguzi.

On stavi na glavu šešir ukrašen perom. A onda, lativši se onih ručki, krenu dalje.

– Šta hoće ona? – upita on malo kasnije.

– Da joj pomognemo da ubije nekog popu.

– A što ne bi moglo. Čija je ona?

– To već ne bih znao...

Kako su odmicali dalje ulicama, počеше da im se pridružuju i druge prilike. Prvo su se čuli zvižduci iz mračnih čoškova, sa obala reke ili iz dvorišta. A onda se pojavise prosjaci dugih brada, bosonogi i u širokim, iznošenim ogrtačima, a potom i starice nalik na vreće dronjaka vezanih kanapom i grančicama; slepi i hromi koji su štake nosili na ramenima da bi hodali

brže; grbavci koji nisu imali vremena da poskidaju lažne grbe. Među lažnim prosjacima našao se i pokojni pravi siromah i bogalj.

Anđelika je teško razumela njihov jezik, krcat čudnovatim rečima. Na jednom uglu pridruži im se grupa siledžija, kojima su samo poigrali brci. Ona pomisli da su to ili vojnici, ili možebiti gradska straža, ali tek onda uvide da je reč o prurušenim razbojnicima.

I upravo u tom času, pred vučjim očima tih pridošlica, ona se prenu. Pogledavši iza sebe, vide da je sa svih strana okružena grozomornim obličjima.

– Jel' to tebe strah, lepjko? – upita je jedan od onih razbojnika pa je obujmi rukom oko struka.

Ona odgurnu tu nasrtljivu ruku, pa reče da je nije strah. A kako je čovek bio uporan, ona mu raspali šamar.

Nastade uto komešanje, i Anđelika se pitala šta li će sada biti s njom. Ali nije se plašila. Mržnja i bunt, koji su već predugo tinjali u njenoj duši, sada su se slili u strahovitu želju da ujeda, da grebe, da vadi oči. Bačena na dno vira, sada se, bez po muke, snalazila među tim zverima koje su je okruživale.

Red je tad uspostavio onaj čudni Drvenguzi, što svojim autoritetom, što pomamnom dernjavom. Beznogog čoveka krasio je bezdano dubok glas od kojeg bi, kad ga Drvenguzi pusti, svako ko se nađe u blizini počeo da se trese kao prut, zahvaljujući čemu je bogalj uspevao sve žive da potčini svojoj volji.

Pošto je svojim žestokim rečima smirio zavađene, Anđelika pogleda u onog siledžiju koji ju je bio napao, i primeti da mu je lice izbrazdano krvavim prugama i da jednom rukom pokriva oči. Ali ostali su se smejali.

– O-pa bato! Dobro ga je udesila mala!

Anđelika tad uhvati sebe kako se i sama smeje, izazivački, i sâm taj zvuk i nju samu iznenadi. Ovako li izgleda taj silazak na dno pakla? Ništa naročito... A šta se straha tiče... Na kraju krajeva, šta je strah? Jedno nepostojeće osećanje. Osećanje koje sebi mogu da priušte svi oni vrli

Parižani koji se tresu od straha dok slušaju kako im pod prozorima prolaze vucibatine što se okupljaju na Sent-Inosenu, da vide svoga prvaka, Kera Velikog.

– Čija je ova? – upita neko opet.

– Naša! – zaurla Drvenguzi. – Nek se zna!

Njega su pustili na čelo kolone. Nijedan od tih probisveta, ma kako brzonog bio, nije ni pokušavao da prestigne beznogog. U jednoj strmoj uličici dvojica tobožnjih soldata, koje su ovde nazivali „vojničinama“, pohिताše da podignu drveno postolje na kojem je sedeo Drvenguzi, pa ga poneše dalje.

Sada je u toj četvrti jako, strašno zaudaralo: na meso i sir, na povrće koje je, gnjilo već, ležalo po kanalima, sve obavijeno jakim vonjem raspadanja. Beše to četvrt Hala, na čijem se kraju uzdizala strašna dušegupka: groblje Sent-Inosen.

Anđelika nikada ranije nije išla na to groblje, iako je to mračno mesto bilo jedno od najomiljenijih sastajališta ljubavnika u Parizu. Mogle su se tu sresti čak i ugledne dame koje su tu navraćale da proberu robu po „knjižarama“ ili prodavnicama rublja, izloženu u dućančićima smeštenim ispod kosturnića.

Uobičajena je slika bila videti za obdanice otmenu gospodu kako se sa svojim naložnicama šetkaju ispod lukova, i pritom nehajno, vrhom štapa, odmiču u stranu ljudske lobanje ili razbacane kosti, dok im u susret dolaze pogrebne povorke pevajući psalme.

Noću je pak to povlašćeno mesto, na kojem – po tradiciji – niko nije smeo nikoga da hapsi, služilo kao pribežište raznim hohštaplerima i protuvama, dok su oni skloni raskalašnom životu ovamo dolazili da među bludnicama biraju sebi družbenicu u razvratu.

Kad su stigli pred trošan grobljanski zid, koji se na nekoliko mesta urušio tako da je unutra moglo lako da se uđe, na glavnom ulazu pojavi se jedan zvonar, odeven u crnu dugačku odeždu s izvezenim mrtvačkim glavama, ukrštenim golenjačama i srebrnim suzama. Ugledavši ovu družinu, on reče ni najmanje se ne uzbuđujući:

– Skrećem vam pažnju na to da je u Ulici Feroneri umro neki čovek i da njegovi traže sirotinju da ga otprati do groba. Svakome, dakle, sleduje po deset sua i jedna crna suknja ili ogrtač.

– Idemo, idemo! – povikaše uglas neke bezube starice.

Da se njih pitalo, one bi odmah otišle pred tu kuću u Ulici Feroneri, ali se svi ostali odmah obrušiše na njih, a Drvenguzi se opet prodra, neštedimice ih vređajući:

– Kakvo je sad to sranje! Zar ćemo da se baccemo našim poslovima i raznim sitnicama dok nas čeka Ker Veliki! Šta će mi uopšte takve ovde! Ljudi stvarno zaboravljaju na lepo ponašanje, ja kad vam kažem!

A one starice se zbuniše, pa pognuše glavu dok su im brade podrhtavale. I svi se tada, ko kroz jednu, ko kroz drugu rupu u zidu, uvukoše na groblje.

Onaj sa zvoncetom se udalji, praveći buku. Na raskrsnici stade, podiže lice prema nebu, pa zapeva žalostivo:

*Probudite se, vi što spavate, ljudi,
Boga mol'te za počivših udes hudi...*

Anđelika je, razrogačenih očiju, koračala kroz to ogromno prostranstvo krcato leševima. Tu i tamo naišli bi na velike, otvorene zajedničke grobnice, već dopola pune leševa ušivenih u mrtvačke pokrove, koje su čekale nove pošiljke mrtvacu, pre nego što će ih grobari zatrpati.

Pokojim malim spomenikom, ili nadgrobnom pločom postavljenom u nivou tla, obeležene su bile grobnice nešto imućnijih porodica. Već stolećima je to, međutim, bilo groblje siromaha. Bogati su sahranjivani na Sen-Polu.

Mesec, koji se konačno rešio da zavlada nebom bez oblaka, obasjavao je sada tanak sloj snega koji je pokrivao krov crkve i zgrada u okolini.

Krst iz Bitoa, zapravo jedno visoko metalno raspeće, podignuto nedaleko od propovedaonice, nasred platoa, tinjao je potuljenom svetlošću.

Hladnoća je ublažavala mučan zadah. Niko, inače, na taj smrad nije ni obraćao pažnju, pa je čak i Anđelika ravnodušno udisala taj vazduh pun kužnih isparenja.

Ono što je, međutim, neprestano privlačilo njen pogled, zaokupljajući je u toj meri da je imala utisak da se najednom obrela usred neke noćne more, bile su četiri galerije koje su, polazeći od crkve, činile zid kojim je groblje bilo ograđeno.

Ove građevine, koje su poticale iz srednjeg veka, tačnije podrumske prostorije njihove, sastojale su se od portika s lukovima ispod kojih su, kad svane dan, piljari izlagali svoju robu.

Iznad tog trema nalazila su se, međutim, potkrovlja pokrivena crepom koja su se s grobljanske strane oslanjala na drvene stubove, ostavljajući međuprostor između krova i svodova. I taj prostor je bio sav ispunjen kostima. Hiljade i hiljade lobanja i ostataka ljudskih kostura bilo je tu natrpano. Ambari smrti, krcati plodovima njene zloguke berbe, prizivali su poglede i misli živih, te neslućene gomile lobanja koje je promaja sušila, a vreme mrvilo u prah. Neprestano su, međutim, pristizale nove i nove, iskopavane iz grobljanskog humusa, da odmene one već usahle.

Pravo govoreći, maltene posvuda oko grobova mogle su se videti hrpe skeleta ili pak zloslutne bele nevideće kugle, brižljivo sakupljene na jedno mesto pre nego što će, sutradan, biti pohranjene u one ambare ispod krova.

– Šta... šta je ono? – promuca Anđelika, u čijim očima jedan takav prizor nikako nije mogao pripadati stvarnosti, plašeći se da je već sišla s uma.

Sedeći na jednom grobu, kepec Barkarola ljubopitljivo ju je posmatrao.

– Kosturnice su to! – odgovori on. – Kosturnice groblja Inosen! Najlepše kosturnice grada Pariza!

A onda, pošto je počutao malo, dodade:

– Odakle si samo ti izmileda? Ništa, dakle, još nisi videla?

Anđelika sede pored njega.

Od trenutka kada je, nesvesno maltene, zarila nokte u lice onoj vojničini, cela ta družina ostavila ju je na miru, i niko joj se više nije obraćao.

Ako bi poneki radoznao ili požudan pogled i krenuo ka njoj, istog časa bi se začuo glas koji bi stvari vratio na svoje mesto:

– Drvenguzi je rekô: ona je naša. Štura, momci!

Anđelika nije ni primetila da se celo to grobljansko prostranstvo, koliko trenutak ranije polupusto, istrajno punilo jednom masom u ritama, strašnom.

Kao omamljena, posmatrala je te kosturnice. Do toga časa nije joj bio poznat taj užasni običaj, inače karakterističan za Pariz, da se kosturi skupljaju na gomilu. Sve velike prestoničke crkve takmičile su se u tome na groblju Sent-Inosen. Anđelika se zgrozila. Za kepeca Barkarolu bilo je to nešto veličanstveno. On progovori šapatom:

... Smrt na koncu rukavicu u lica baci.

O, zlosti! Ostavit na svetu kosti,

A ne znati kuda te vode koraci!

Anđelika se lagano okrenu prema njemu.

– Ti si pesnik?

– Nisam ja taj što je to tako sročio, nego Stihoklepac.

– Poznaješ ga?

– Dal' ga poznajem! Pa to ti je pesnik s Pon-Nefa.

– I njega 'oću da ubijem.

Kepec poskoči kao žaba.

– Šta? Ne budali. To mi je drugar.

On se osvrnu oko sebe, kao da traži potvrdu od svoje sabraće, pa pritom prisloni kažiprst na slepoočnicu.

– Malecka je luda! Sve bi ona da ih pokoka.

Začu se najednom neka graja, i masa se razmaknu da propusti čudnu povorku.

Na čelu je hodala jedna izrazito visoka i mršava prilika, koja je bosim nogama tabanala po bljuzgavici. Bujna bela kosa padala je tom stvorenju po ramenima, ali mu je zato lice bilo glatko. Pomislio bi čovek da je to neka starica, a možda, na kraju krajeva, i nije bio muško, iako je nosio dronjave pantalone i kabanicu. Naglašenih jabučica, očiju sumornih i mutnih u dnu usukanih duplji, bio je bespolan kao kostur i, samim tim, likom kao stvoren za ovo turobno okruženje. Nosio je dugačko koplje sa čijeg je vrha visila proburažena strvina uginulog pseta.

Pored njega je stupao čovek niskog rasta, okruglog i ćosavog lica, koji je vitlao nekakvom metlom.

Iza ove dvojice stegonoša stupao je verglaš koji je okretao ručicu svoga instrumenta. Originalnost tog muzičara ogledala se u onome što je nosio na glavi – ogroman slamnati šešir koji ga je maltene celog progutao, tako da su mu se od njega jedva i ramena videla. Bio je, međutim, probušio rupe kroz koje je prodirao sjaj njegovih podsmešljivih očiju. Za njim je išao dečak koji je tukao iz sve snage po dnu jednog bakarnog latora.

– Hoćeš da ti kažem kako se zovu ove dične velmože? – upita kepec Anđeliku.

A onda dodade namignuvši:

– Naš znak ti je poznat, ali vidim da ipak nisi od naših. Ovi prvi koje vidiš tu na čelu, to su ti Veliki evnuh i Mali evnuh. Godinama je već Veliki evnuh jednom nogom u grobu, ali nikako da umre. Mali evnuh čuva žene Kera Velikog. On nosi znamenje kralja Petoparca.

– Metlu?

– Čuť! Nemoj da se šegačiš... Ona metla i služi da se njome čisti. Iza njih idu Tibo zvani Verglaš i njegov paž Glupče. A ono tamo su „ženske“ kralja Petoparca.

Žene koje joj je pokazao nosile su prljave kapice i imale podbula lica i podočnjake kao prostitutke. Neke su još bile lepe, a sve su drsko gledale oko sebe. Samo je prva među njima, jedna šiparica, dete još maltene, bila sačuvala nešto svežine. Uprkos studeni, bila se razgolitila, s ponosom pokazujući svoje mlade bujne grudi.

Za njima su, potom, stupale bakljošoš, musketari s mačevima, prosjaci i lažni hodočasnici iz Svetog Jakova. A onda se, uz škripu točkova, pojavio teška kolica koja je pred sobom gurao nekakav džin mutnog pogleda i isturene gornje usne.

– To je Balavi, dvorska luda Kera Velikog – objavi patuljak.

Iza dvorske lude, na samom začelju, koraćao je čovek bele brade koji je na sebi imao crnu mantiju s džepovima punim svitaka pergamenta. Za pojasom su mu visila tri pruta, jedan rog za mastilo i nekoliko gušćjih pera.

– Ono je Sivobradi, najverniji sledbenik Kera Velikog, onaj što donosi zakone u kraljevini Petoparca.

– A taj Ker Veliki, gde je on?

– U kolicima?

– U kolicima? – zblanu se Anđelika.

I ona se podiže na prste da bi bolje videla.

Kolica su bila stala ispred propovedaonice. Tako su ovde, nasred groblja, zvali podijum do kojeg je vodilo nekoliko stepenica, pokriven krovom u obliku piramide.

Balavi, dvorska luda, nagnu se i nešto uze iz onih kolica, a onda sede na vrh stepeništa pa spusti sebi to nešto na kolena.

– Bože! – uzdahnu Anđelika.

Gledala je sada Kera Velikog. Beše to stvorenje groznog trupa koji se završavao nejakim, belim nožicama kao u dvogodišnjeg deteta. Moćnu glavu pokrivala je čupava, crna kosa, koju je ovaj bio umotao nekom prljavom krpom, da se ne vidi da je sav krastav. Oči duboko usađene pod obrve sevale su nekim okrutnim sjajem. Nosio je debele crne brkove koji su se na krajevima uvijali.

– He, he! – rugao se Barkarola, koji se naslađivao gledajući Anđeliku tako iznenađenu. – Videćeš ti, curo, da kod nas mali vladaju velikima. Znaš li ko bi možda mogao da postane novi Ker Veliki kad Rolen Beznogi odapne?

A onda joj prišapnu na uho:

– Drvenguzi.

Pa produži klimajući onom glavudžom:

– Takav ti je zakon prirode. Treba imati nešto u glavi da bi se vladalo ovim polusvetom. A upravo toga u glavi nema kad imaš nogu kol'ko ti srce ište. Šta ti na to kažeš, Hitronogi?

Hitronogi se nasmeši. On je upravo bio seo na ivicu jednog groba, i sad je položio šaku na grudi, kao da trpi bol. Beše to mlad jedan čovek, po izgledu sudeći blag i prostodušan. Kad je progovorio, činilo se da je jedva došao do daha:

– U pravu si, Barkarola. Bolje je imati jednu glavu nego dve noge, jerbo ako te noge izdaju, ništa ti više ne preostaje.

Anđelika je, u čudu, posmatrala noge tog mladića, duge i izrazito mišićave.

On joj se nasmeši melanholično.

– O, nisam ih izgubio. Ali jedva mogu da ih pomerim. Bio sam kurir kod gospara La Sablijera; a onda sam jednoga dana prešao, što trkom, što brzim hodom, skoro sto kilometara, i srce mi je popustilo. Otad više ne mogu da hodam.

– Ne možeš više da hodaš zato što si preterao s trčanjem – povika kepec, pa se premetnu preko glave. – Hu, hu, hu! Ala je to smešno!

– Umukni, Barko! – zagrme neki glas. – Muka nam je više od tebe.

Neka snažna ruka uhvati kepeca za kabanicu, odgurnu ga, i ovaj završi na gomili kostiju.

– Ovo nedonošče baš ume da dozlogrdi čoveku, zar ne, lepa moja?

Čovek koji je oterao Barkarolu nagnu se sad prema Anđeliki. Umorna od svih tih unakaženih, užasnih spodoba, mlada žena oseti izvesno olakšanje videvši lepo lice tog pridošlice. Nije se, istina, to lice baš najrazgovetnije videlo, budući da je bilo u senci velikog šešira na kojem je štrčalo jedno žgoljavo pero. Pa ipak, mogle su se nazreti pravilne crte, krupne oči, skladna usta. Mlad je bio taj čovek, u punoj snazi. Njegova ruka, izrazito mrka, počivala je na dršci dugačkog bodeža koji mu je visio za pojasom.

– Čija si ti, lepotice? – upita on umilnim glasom u kojem se osećao neki lak naglasak.

Ona mu ne odgovori ništa, već se prezrivo zagleda u daljinu.

Na stepeništu što vodi do podijuma, ispred Kera Velikog i njegove džinovske lude, neko utom spusti bakarni lavor, po kojem je do pre neki čas paž Glupče bubnjao.

To prosjačko mnoštvo u povorci je išlo ka tom lavoru, da u njega ubaci danak koji je njihov prvak uzimao.

Svako je, inače, bio oporezivan u skladu sa svojom specijalnošću. Kepec, koji je u međuvremenu opet prišao Anđeliki, izvesti je u pola glasa

o nazivima određenih podgrupa prosjaka koji su, otkako Pariz postoji, utvrdili način na koji se izrabljuje institucija dobročinstva.

Pokazao im je „gospodu“, prosjake pristojno odevene što se pretvaraju kao da ih je stid dok pružaju ruku i objašnjavaju prolaznicima da su nekada bili časni ljudi kojima je kuća izgorjela u požaru, ili imovina poharana u ratnom vihoru. „Trgovci“ su pak, kako im samo ime kaže, tvrdili da su se nekada bavili trgovinom, ali da su ih opljačkali drumski razbojnici, dok su „preobraćenici“ pred prolaznicima otvarali dušu, ispovedajući se kako ih se dotakla božja milost te bi sad da pređu u katolike. Pošto bi dobili ono što su tražili kao nagradu za prelazak u drugu veru, odlazili bi da se ponovo preobraćuju, ovoga puta na teritoriji neke druge parohije.

„Vojničine“ i „podrugljivci“, nekadašnji vojnici, milostinju su dobrim građanima tražili s mačem u ruci, preteći i plašeći ih, dok je „siročad“, dečica što se drže za ruke i pritom plaču od gladi, nastojala da ih gane.

Sva ta beda i jad poštovala je Kera Velikog, jer on je održavao red između suparničkih bandi.

U lavor su upadali sitni novčići, taliri, pa i pokoji zlatni dukat.

Čovek čija je koža bila boje reš pečenog hleba nijednoga trena nije skidao očiju s Anđelike. A onda joj priđe, pa je rukom okrznu po ramenu. Kad se ona trgnula, kao da će da uzmakne, on prozbori, brzo izgovarajući reči:

– Ja sam Rodogon Egipćanin. Četiri hiljade ljudi u Parizu meni lično polaže račune. Svi Cigani koji ovuda prođu plaćaju mi namet, kao i tamnopute žene što iz dlana čitaju budućnost. Hoćeš da budeš jedna od mojih cura?

Ona ne reče ništa. Mesec je brodio iznad crkvenog zvonika i grobljanskih kosturnica. Ispred podijuma, u toku je bio mimohod bogalja, što lažnih, što pravih, onih što se svojevoljno osakate da bi izazivali sažaljenje, i onih koji, kad padne večer, bace štake i druga pomagala. Zato je njihovo leglo i nazvano „dvorom čudâ“.

Pristigavši iz Ulica Trijanderi, iz predgrađa Sen-Deni, Sen-Marten, Sen-Marsel, iz ulica Žisijen i Svete Marije Egipatske, krastavi, izmoždjeni, jadni, lažni padavičari, prosjaci simulanti što dvadeset puta dnevno padaju po